

**Ədəbiyyatda sürgün mövzusu: hermenevtik yanaşma
(G.Yaxinanın “Züleyxa gözlərini açır” romanı əsasında)**

Aynur Tağıyeva

Bakı Avrasiya Universiteti, magistr
E-mail: aynur24tagiyeva@com

Annotasiya. Məqalədə G.Yaxinanın “Züleyxa gözlərini açır romanın”da sürgün mövzusu, romanın ideya-bədii xüsusiyyətləri, obrazlar sistemi, onların mənəvi aləmi və xarakterlərin alt qatları hermenevtik təhlil edilmişdir. Romanda əkы olunan tarixi-siyasi hadisələr və onların insanın şəxsi inkişafındakı roluna diqqət yetirilmişdir. Həmçinin sürgün anlayışı tarixi-mədəni, müəllif niyyəti, dil-üslub və mətn daxili strukturlar kontekstindən təhlil olunmuşdur. Təhlil zamanı H.G.Qadamerin “Həqiqət və metod. Fəlsəfi hermenevtikanın əsas nailiyyətləri” əsərindəki ideyalarından istifadə olunmuş, zaman, tarix və ənənə prinsipləri əsas götürülmüşdür. Bu prinsiplərin əsasında insan psixologiyası, sürgünün təsirləri və nəticələri şərh olunmuşdur.

Açar sözlər: sürgün, hermenevtik şərh, simvol, işarə, tatar ədəbiyyatı, G.Yaxina

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 26.04.2024; qəbul edilib – 13.05.2024

**The subject of exile in literature: hermeneutical approach
(Based on G.Yakhina's novel “Zuleikha opens her eyes”)**

Aynur Tagiyeva

Baku Eurasian University, Master
E-mail: aynur24tagiyeva@com

Abstract. In the article, the content of exile, idea-artistic features, system of images, their spiritual world and characters in G.Yakhina's novel “Zuleikha opens her eyes” was sub-analyzed. The historical and political events reflected in the novel and their role in the personal development of a person were reviewed. Also, the concept of exile was analyzed from the context of historical-cultural, author's intention, language-style and internal structures of the text. During the analysis, the ideas of H.G.Gadamer's work “Truth and method. The main achievements of philosophical hermeneutics” were used, and the principles of time, history and tradition were taken as the basis. Based on these principles, human psychology, the effects of exile and evolutionary processes were interpreted.

Keywords: exile, hermeneutical commentary, symbol, sign, tatar literature, G.Yakhina

Article history: received – 26.04.2024; accepted – 13.05.2024

Giriş / Introduction

Sürgün olduqca mürəkkəb və çoxşaxəli anlayışdır. Sürgün mövzusunə psixoloji, fəlsəfi, bədii və tarixi aspektlərdən yanaşmaq olar. Tarixin müxtəlif dövrlərində insanlar fərqli səbəblərdən məcburi köçürmələrə məruz qalmışlar. Bu sürgünlər zamanı bir çox insan həyatını itirmiş, vətənidən ayrılmaq məcburiyyətində qalmışdır. Sürgün ədəbiyyatda istifadə olunan aktual mövzulardandır. Bu mövzu ayrı-ayrı dövrlərdə müxtəlif janrlarda yazılmış əsərlərdə fərqli formalarda yer alır. Belə ki, bir sıra əsərlərdə real tarixi hadisə kimi təsvir olunan sürgün prosesi başqa əsərlərdə psixoloji aspektdən təqdim oluna bilər. Buna nümunə kimi, Ceyms Coysun “Sürgünlər” (1914-1915) əsəri ilə Gözəl Yaxinanın “Züleyxa gözlərini açır” (2015-ci il) əsərləri arasındakı fərqi göstərə bilərik. Əgər C.Coysun “Sürgünlər” əsərində sürgün mənəvi, insanın daxili aləmi ilə bağlı olub onu cəmiyyətdən uzaqlaşdırırsa, G.Yaxinanın “Züleyxa gözlərini açır” romanındakı sürgün həqiqi mənada tarixi-siyasi sürgündür. Təsadüfi deyil ki, *“bir çox tədqiqatçılar “Sürgünlər”dəki hadisələrin tamamlanmamış, müəmmalı qaldığını, dramın anlaşılmaz sonluqla bitdiyini qeyd edərək əsərin əsas ideya mahiyyətini yalnız bu natamamlıqda, müəmmalı, anlaşılmaz sonluqda axtarır. Fikrimizcə, buradakı obrazlar və onların arasındakı müəmmalı münasibətlər də simvolik məzmun daşımaqdadır. Belə ki, müəllif bu obrazlar, onların arasındakı münasibətlər vasitəsilə insanı cəmiyyətdə özgələşdirən amilləri sərgiləyir. Bu amillərdən ən mühümünü insanlar arasındakı ruhi ayrılıqların, mənəvi ögeyliklərin olmasıdır ki, bu ruhi ayrılıqlar insanları özgələşdirir və belə insanların yaşadığı ictimai mühitdə azadlıq, hüquq bərabərliyi uğrunda mübarizənin baş tutması da mümkün deyil”* [4, s.178]. G.Yaxinanın “Züleyxa gözlərini açır” romanında isə XX əsr siyasi vəziyyəti, aparılan köklü islahatlar, yeni iqtisadi sistem və kollektiv təsərrüfatın yaradılması, həmçinin bu zaman yaranan vəziyyət haqqında məlumat verilmişdir. Eyni zamanda tətbiq olunan yeni siyasi xəttin nəticələri öz əksini tapmışdır. Bu yeni sistem sayəsində insanların həyat və məişətində baş verən köklü dəyişikliklər, sürgünlər və s. əks olunmuşdur. Həmçinin kollektivləşdirmə sistemi başladıldıqdan sonrakı illərdə sənaye sahəsindəki dəyişikliklər göstərilmişdir.

Əsas hissə / Main part

Modern tatar ədəbiyyatının nümayəndəsi olan G.Yaxina “Züleyxa gözlərini açır”, “Övladların”, “Səmərqəndə qatar” kimi romanların müəllifidir. Yazıcının “Züleyxa gözlərini açır” romanı isə 2015-ci ildə çap edilmiş və sürgün, qadın taleyi, tarixi-siyasi, ictimai və sosial problemləri özündə əks etdirmişdir. *“...Bu əsər ədəbiyyatın başlıca məqsədinə – ürəyə toxunmaq keyfiyyətinə malikdir. Baş qəhrəman, qolçomaq təsərrüfatının ləğv edilməsi dövründə yaşamış kəndli tatar qadını Züleyxanın taleyindən bəhs edən bu hekayə son illərin müasir nəsr axınında nadir rast gəlinən dərinliyə, səhihliyə, ülviliyə və cazibədarlığa sahibdir”* [5, s.5].

Romanda tarixi gerçəkliklər öz bədii ifadəsini tapmışdır. Bilirik ki, 1930-cu il yanvarın 5-də ÜİK(b)P MK-nın “Kollektivləşmənin sürəti və kolxoz quruculuğuna dövlətin köməyi tədbirləri haqqında” qərarı dərc olundu. Sənədə əsasən, Şimali Qafqaz, Aşağı və Orta Volqada kollektivləşdirmə 1930-cu ilin payızı və ya hər halda 1931-ci ilin yazında, Ukrayna, Mərkəzi Qaratorpaq vilayəti, Sibir, Ural və Qazaxıstan kimi taxılçılıq rayonlarında isə 1931-ci ilin payızında və ya hər ehtimala qarşı, 1932-ci ilin yazında başa çatmalı idi. Qalan diyar, vilayət və milli respublikalarda isə kollektivləşdirmə 1933-cü ildə başa çatmalı idi. Kolxoz quruculuğunun əsas forması kənd təsərrüfatı arteli müəyyən olundu. Qərar qəbul edildikdən sonra mərkəzi partiya və dövlət orqanları kollektivləşdirmənin sürətini artırmaq tələbi ilə yerli orqanlara və kütləvi mətbuata təzyiqi artırdı [1, s.488]. Bu dövrdə verilən qərara etiraz edən kütlə qolçomaqlar idi. Onlar 3 qrupa bölünürdü: birincilər – əks-inqilabi fəallar hesab edilərək ən yüksək cəzaya, güllələnməyə məhkum edilirdi; ikincilər – qolçomaq fəallarının ayrı-ayrı elementləri aid edilirdi və onları ölkənin uzaq rayonlarına

sürgünə göndərmək nəzərdə tutulurdu; üçüncülər – yerdə qalan qrup qolçomaqlar yaşadıkları rayonların ərazisində kolxoz təsərrüfatlarından kənarda yeni məskənlərdə yerləşdirilməli idi.

Romanın baş qəhrəmanı olan Züleyxa obrazı da qolçomaq Murtazanın həyat yoldaşı idi və ərinin verilən qərara etiraz etməsi nəticəsində öldürülməsindən sonra qolçomaq ailəsi kimi sürgün olunmuşdur. *“Züleyxa başını irəli döndərir. Təpənin zirvəsindən aşağıdakı düzənlik Tanrı tərəfindən ağacların muncuq, yolların lent kimi sərildiyi nəhəng bir süfrəyə bənzəyir. Qolçomaqlar karvanı ipək bir tel kimi günəşin təntənəli şəkildə ucaldığı üfüqə doğru uzanır”* [5, s.74].

Romanın tarixi-mədəni kontekstdən araşdırılması zamanı əsərin aid olduğu dövr, yəni XX əsrin siyasi vəziyyəti, tarixi hadisələri və onların insanların həyatına təsiri aydın şəkildə əks olunur. Müəllif müxtəlif obrazlar vasitəsilə sürgün, onun səbəbləri, sürgünün insan həyatına təsirləri və nəticələrini əks etdirmişdir. Belə ki, 1920-30-cu illərin yeni iqtisadi sistem və kollektiv təsərrüfatına keçidlə bağlı verilən fərmana etiraz edən qolçomaqların bir qisminin öldürülməsi, bir qisminin isə ailələri ilə birlikdə sürgün edilməsi, bu köçürmələrin insanların təkcə sosial deyil, eyni zamanda mədəni həyatlarına da təsir göstərmişdir. Fərqli ərazilərdə yeni yaşayış koloniyalarının qurulması, həyat tərzləri və adətlər insanların zamanla dünyagörüşünün dəyişməsinə, daxili konfliktlər yaşamasına səbəb olmuşdur.

Bilirik ki, bədii mətnin hermenevtik şərhində tarix və ənənə anlayışları əhəmiyyətli yer tutur. H.G.Qadamer “Həqiqət və metod. Fəlsəfi hermenevtikanın əsas nailiyyətləri” əsərində hər hansı hadisənin mənasının anlaşılmasında tarix və ənənənin rolu ilə bağlı fikirlər irəli sürür. *“Hər hansı bir tarixi hermenevtikanın başlanğıcında ənənə ilə tarix arasında, tarixlə onun haqqında bilik arasında mücərrəd ziddiyyətin dəf olunması tələbini irəli sürmək lazımdır. Ruhi həyatın hər hansı bir hadisəsinin mənasını öncədən görmək subyektivliyin fəaliyyəti ilə izah olunmur, o bizi ənənəyə bağlayan tellərlə müəyyənləşir”* [3, s.55]. H.G.Qadamerin irəli sürdüyü bu ideya romanda bir neçə məqamda öz təsdiqini tapır. Belə ki, keçmiş həyat və qaydaları ilə yeni həyat arasındakı ziddiyyət romanın aparıcı xəttini təşkil edir. Romanda bu xətdə dayanan insanların hadisələrə yüklədiyi mənə və olub bitəni anlama cəhdləri subyektivlik və ənənə arasındakı münasibətlərdə ortaya çıxır. Əsərdə cərəyan edən hadisələri və obrazların baş verənlərə münasibətini anlamaq və şərh etmək üçün həmin dövrün tarixi-siyasi mühitini dərk etmək lazımdır. Çünki mühitin insanlara, onların dünyagörüşünə psixologiyasına təsiri danılmazdır. Belə ki, sürgün və köçürmələr zamanı insanlar fərqli məkan və adətlərə uyğunlaşaraq yaşamağa başlayırlar ki, bu da onların həm məişət, həm də mədəni həyata təsir etmiş olur.

Romanda müəllif niyyətinin anlaşılması üçün obrazların nitqi və onlar arasındakı dialoqlar mühüm əhəmiyyət daşıyır. Qadamer dialoq/danışiq modelini hermenevtikanın, mətnin şərhinin konkret problemlərinə tətbiq edir və deyir ki, yazılı mətnlər əsl hermenevtik vəzifəni təqdim edir, çünki yazı özündən yadlaşmağı tələb edir [2, s.147]. H.G.Qadamer dilin həqiqətləri üzə çıxarmaq üçün vasitə olması fikrini irəli sürürdü. Bu situasiyada obrazların istifadə etdiyi danışiq tərz, seçilən ifadələr onların xarakteri və dünyagörüşlərini əks etdirmiş olur.

Romanda metafora, simvol və işarələrdən bol istifadə olunmuşdur, bu da mətnin dil-üslub səviyyəsində şərhinə imkan yaradır. Hətta romanın “Züleyxa gözlərini açır” adlandırılması təsadüfi seçim olmayıb simvolik mənə daşıyır. Belə ki, burada bir insanın şəxsi inkişaf və təkamülü, yaşadığı həyatı dərk etməsi və onu əhatə edən dünyaya fərqli prizmadan baxmağa başladığının şahidi olur. Əsərin birinci, yəni sürgündən əvvəlki hissəsindəki Züleyxanın xarakteri ilə sürgündən sonrakı Züleyxanın xarakteri arasında olduqca böyük fərqlər özünü göstərir.

Hermenevtikanın məşhur nümayəndələrindən biri olan Pol Rikerin araşdırmalarının əhəmiyyətli hissələrindən biri demifologizasiya və demistifikasiya anlayışları ilə bağlıdır. Bu anlayışlar mif, əfsanə və simvolların təhlili və şərh üçün istifadə olunur. “Züleyxa gözlərini açır” romanında da mifik obrazlar və simvollarından istifadə olunmuşdur. Dörd hissədən ibarət olan romanın hər bir hissəsi simvolik adlarla adlandırılmışdır: “İslaq toyuq”, “Haraya?”, “Canlı” və “Qayıt”. Bu hissələr

hər biri insanın əvvəlki həyatı ilə yeni həyata keçid və adaptasiya prosesinin mənzərəsini aydın şəkildə özündə əks etdirir. Birinci hissədə öz evində dəyər görməyən, cəfa çəkən, mifik obrazlar və inanclara olduqca bağlı olan Züleyxa ikinci hissədə, yəni sürgünə gedən yolda rastlaşdıqları ilə keçmiş həyatını müqayisə edir: *“Züleyxa həyatında ilk dəfəydi ki məsciddə, özü də kişilərə aid olan hissədə, mehrabın yaxınlığında əyləşmişdi. Görünür, bu da Allahın bir hikmətidir. Kişilər arvadlarının məscidə getməsinə hər dəyən icazə verməzdilər – yalnız Ramazan, Qurban kimi bayram günlərində olardı”* [5, s.86].

Həmçinin romanın birinci hissəsində öz əksini tapan mifik obrazlar olan damdabaca (ev ruhu), meşə ruhu, qəbiristanlıq ruhu ikinci hissədə də totemizm əlaməti olan heyvan kəllələrinin (ayı, müxtəlif quş kəllələri) koloniyanın girişində asılmasını müşahidə etmək olar.

Tatar mifik mətnlərində üyələrlə bağlı inanclar kimi öz əksini tapır. Tatar mifoloji dünyagörüşündə üyə anlayışı önəmli yer tutur, bu üyələrə inam tatarların qədim inanc və adət-ənənələri ilə sıx bağlıdır. Üyələr bir neçə qruplarda təsnif olunur: meşə, dağ, ev, yer. Bu üyələr qoruyucu, hami rolunu həyata keçirirlər. Meşə üyəsi meşənin, təbiətin qoruyucu ruhunu özündə əks etdirir. Dağ üyəsi ilkin təsəvvürlərdə qoruyucu, sığınacaq rolu oynamışdır. Həmçinin Türk və Yunan mifologiyasında da önəmli yer alan dağ kultu ilə bağlı bir sıra mifik mətnlərə rast gəlirik. Tatar mifologiyasında da dağ üyəsi ilə bağlı maraqlı mətnlərə rast gəlmək mümkündür. Bununla bağlı Çulpan Zapirova Çetin *“Tatar türklərində mitoloji varlıqlarla ilgili mitlər və inanışlar (iyeler ve yaratıklar)”* adlı məqaləsində qeyd edir ki, bu üyə ilə bağlı çoxlu sayda əfsanə mətnləri vardır. Tatarların yaşadığı bəzi dağlıq bölgələrdə (Uralda, Orenburqda) indi də hörmətli ağsaqqalları *qorıq* adlandırırlar. Bəzən çox nadir hallarda bu sözü sərt xasiyyətli qocalara aid etmək üçün istifadə edirlər. Qədim türk və fin-üqor tayfalarının dilində bu söz həm də Yer və Dağ İyesi mənasındadır. Bu gün tatar türkləri arasında *“Möhtəşəm bir vilayət, əzəmətli vilayət”, “Gözəl yerin sağlamlığı böyükdür”* kimi ifadələrə rast gəlmək mümkündür. *“Korıq”* sözü həm də əski türkcə *“dağ dəliyi”* mənasındadır. Dağın sahibi Korıq haqqında deyirlər ki, o, dağ mağaralarında, yeri çuxurlu quyularda yaşayır. Alimlərin tapıntılarına görə, türklərə təsir etmiş Şumer sivilizasiyasında *“qur”* sözü *“dağ”* və ya *“dağ ölkəsi”* mənasında işlənmişdir [6, s.7].

Tatar mifologiyasında sıxlıqla yer alan digər üyə isə yer üyesidir. Belə ki, inanca görə, ev üyəsi o evdə yaşayır və o evi qoruyur. Ev İyesi sahiblər aləmində əsas ruh kimi tanınır. Buna səbəb Ev İyesinin digər sahiblərdən fərqli olaraq, insanlara daha yaxın olması və onlarla eyni evdə *“yaşaması”*dir. Ona görə də insanlar bu sahibə daha çox *“qarşılaşırlar”*. Müxtəlif bölgələrdə yaşayan tatarlar Ev İyesiyə fərqli adlar vermişlər: Nigez İyəsə (Vəqf Sahibi), Yort Äbise (Ev nənəsi), Öy Atası (Ev əcdadı), Yort Babay (Ev babası). Dağlıq bölgələrdə yaşayan Keresen tatarları Ev İyesi Kırıt adlandırırlar [6, s.12].

Ev üyəsi haqqında motivə romanın birinci hissəsində rast gəlmiş oluruq. *“Ruhun iltifatını qazanmaq asan məsələ deyil. Hansı ruhun nə sevdiyini bilmək lazımdır. Məsəl üçün, dəhlizdə yaşayan biçura - damdabaca (evin ruhu) aza qane olandır, yəni o qədər də tələbkər deyil”* [5, s.21]. Ev, meşə və qəbiristanlıq ruhu kimi mifik obrazlarla bağlı əsərin baş qəhrəmanı ayrı-ayrı hissələrdə müxtəlif qida məhsulları gətirib həmin ərazilərə qoymaqla mifik inanclarını əks etdirmiş olur.

Romanda Züleyxanın qaynanası olan Qarı obrazı keçmiş adət-ənənələr, eyni zamanda yuxu yozumu, ilkin inanclar sisteminə bağlılığı özündə birləşdirir. Əsər boyu fərqli zamanlarda və məkanlarda Züleyxanın qarşısına çıxması isə onu izləyən keçmişin ümumiləşmiş simvoludur. Eyni zamanda digər bir obraz – doktor Leybenin onu izləyən kapsuldan sonda qurtulması da insanın buxovlarından azad olmasını simvolizə edir. Əsərdə diqqətçəkən başqa bir məqam isə sürgün koloniyasına ad seçilməsi və bir müddət sonra artıq bu koloniyanın insanlar tərəfindən evimiz adlandırılmasıdır. İlk vaxtlar bu ərazilərə məcburi şəkildə sürgün edilmiş insanlar zaman keçdikcə mühitə və yeni həyata adaptasiya olub artıq buranı ev olaraq qəbul etməyə başlayırlar. *“Semruk”* adlandırılan koloniyanın adı isə onu inşa edən dörd nəfəri – Volf, İvan, Lukka və Avdeyi işarə edir.

Belə ki, bu ustalardan birinin sadəcə bir əli var. Ona görə də koloniya simvolik olaraq “Semruk” adlandırılmışdır.

“Haraya?” adlandırılmış ikinci hissədə isə tarixi sürgün prosesinin əsl məşəqqətləri ilə rastlaşmış oluruq. Belə ki, burada insanların məcburi şəkildə doğma vətənlərindən, evlərindən və ailə üzvlərindən ayrı düşərək şəraitətsiz vaqonlara yerləşdirilməsi və çətin şərtlərlə sürgün olunduqları ərazilərə yola düşməsi öz əksini tapır. Bu zaman isə əvvəlki həyat və onun qaydaları, adət-ənənələrinin yerini yeni həyata gedən yoldakı proseslər tutur. Bütün bunlar isə insan düşüncələrində köklü dəyişikliklər əmələ gətirir. Züleyxa, Konstantin Arnoldoviç və onun xanımı İzabella, həmçinin heykəltəraş İlya Petroviçin simasında sürgünü əsl mahiyyəti özünü büruzə verir. Sürgün prosesinin dəhşətlərindən qurtuluş yolunu qaçmaq planında görənlərin əksəriyyəti isə ölümə məhkum olur. Qalanlar isə aclıq və müxtəlif səbəblərdən xəstələnib dünyalarını dəyişirdilər. *“İlk olaraq uşaqlar dünyalarını dəyişməyə başladılar. Sanki qaçdı-tutdu oynayırlarmış kimi, çoxuşaqlı kəndlinin əvvəlcə bələkdəki körpələrinin ikisi də bir gündə, sonra da bir-birinin ardınca o biri övladları bu işıqlı dünyadan köçdülər... Vəfat edənlər yol boyunca rast gəlinən ümumi quyuda basdırılırdı”* [5, s.144-145].

Bu kimi nüanslar, həmçinin insanların yerləşdirilməli olduqları ərazilərin sərt iqlimi və insan yaşayışı üçün əlverişli şərtlərin olmaması sürgünün əsl simasını və onun insanların həyatına vurduğu zərbələri açıq şəkildə özündə əks etdirir.

Üçüncü hissədə isə Züleyxa obrazı yeni həyata adaptasiya olma prosesini keçir, ana olur və övladı üçün mübarizə aparır. Dördüncü, yəni “Qayıt” hissəsində isə artıq tam yeni xarakterli Züleyxa ilə qarşılaşırıq. Sürgün hadisəsi onun həyatını və həyata olan baxışını tamamilə yeni mərhələyə keçirdi.

Nəticə / Conclusion

Ümumiyyətlə, tarixi, mədəni, simvolik və ənənəvi kontekstdə təhlil göstərir ki, romanda Sibir və Volqaboyu ərazilərdə XX əsrin əvvəllərindəki tarixi-siyasi vəziyyət, insanların həyat tərzi, adət-ənənələri və islahatlar nəticəsində baş verən əsaslı dəyişikliklərə reaksiyaları əks olunmuş, yaşanan tarixi sürgün prosesinin insan xarakteri və psixologiyasına təsiri vurğulanmışdır. Sadalanan bu kimi motivlərin təhlil olunmasında hermenevtik şərhədən istifadə olunmuşdur. Belə ki, bu zaman tarixi-mədəni, dil-üslub və simvolik kontekstlərdən aparılan hermenevtik təhlil zamanı sürgün motivinin romanda işlənmə formaları, fərqli cəhətləri əks olunmuşdur. Həmçinin, tarixi sürgün prosesi və onun insan təkamülü və dünyagörüşünün inkişafındakı təsirləri şərh olunmuşdur.

Ədəbiyyat / References

1. Baxşəliyev, T. Rusiya tarixi ən qədim zamanlardan günümüzədək. – Bakı: Təhsil, 2021. – 808 s.
2. Hekman, S. Bilgi Sosyolojisi ve Hermenevtik Mannheim, Gadamer, Foucault ve Derrida. – İstanbul, Kasım 1999. – 275 s.
3. Quliyev, Q. XX əsr ədəbiyyatşünaslıq konsepsiyaları. – Bakı, 2012. – 344 s.
4. Məmmədova, C. C.Coysun “Sürgünlər” əsərinin ideya və sənətkarlıq xüsusiyyətləri. Filologiya məsələləri. – Bakı: Elm və təhsil, 2022, №9.
5. Yaxina, G. “Züleyxa gözlərini açır”. – Bakı: Qanun, 2015. – 423 s.
6. Zaripova, Ç.Ç. Tatar Türklərində Mitolojik Varlıqlarla İlgili Mitler ve İnanışlar (İyeler ve Yaratıklar). Bilig. №43, 2007. – 1-32 s.

**Тема изгнания в литературе: герменевтический подход
(По роману Г.Яксиной «Зюлейха открывает глаза»)**

Айнур Тагиева

Бакинский Евразийский Университет, магистр

E-mail: aynur24tagiyeva@com

Резюме. В статье рассмотрена тема изгнания в романе Г.Яхиной «Зюлейха открывает глаза» и её развитие в художественной литературе, идейно-художественные особенности, система образов, их духовный мир и персонажи из историко-культурного контекста, авторского замысла, языкового стиля и внутренней структуры текста. В ходе анализа были использованы идеи работы Х.Г.Гадамера «Истина и метод. Основные достижения философской герменевтики», а за основу были взяты принципы времени, истории и традиции. На основе этих принципов интерпретировались психология человека, изгнание и эволюционные процессы.

Ключевые слова: ссылка, герменевтический комментарий, символ, знак, татарская литература, Г.Яксина